

**ZAMONAVIY SHAROITLARDA TOG‘-O‘QCHI QO‘SHINLARINI
QO‘LLASHDA ILG‘OR XORIJIY DAVLATLAR VA MARKAZIY
OSIYO DAVLATLARI TAJRIBALARI**

**THE EXPERIENCE OF ADVANCED FOREIGN AND CENTRAL ASIAN
COUNTRIES IN THE USE OF MOUNTAIN INFANTRY TROOPS
IN MODERN CONDITIONS**

**ОПЫТ ПЕРЕДОВЫХ ЗАРУБЕЖНЫХ И ЦЕНТРАЛЬНОАЗИАТСКИХ
СТРАН В ПРИМЕНЕНИИ ГОРНО-СТРЕЛКОВЫХ ВОЙСК
В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

Nazirov Abrorbek Avazbekovich

Anotatsiya: Ushbu maqolada ilg‘or xorijiy davlatlar va Markaziy Osiyo mamlakatlarning zamonaviy sharoitlarda tog‘- o‘qchi qo‘shinlarini tashkil etish va qo‘llash tajribalari tahlil qilingan. Maqolada AQSh, Rossiya, Xitoy, NATO davlatlari hamda O‘zbekiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston va Turkmanistonning tog‘ jangchilari tayyorgarligi va texnik ta‘minoti o‘rganilgan. Zamonaviy texnologiyalar, strategiyalar va taktikalar tahlil qilinib, tog‘ jangchilari samaradorligini oshirish bo‘yicha tavsiyalar berilgan.

Anotation: This article analyzes the experiences of advanced foreign countries and Central Asian nations in organizing and employing mountain infantry troops under modern conditions. It examines the training and technical support of mountain troops in the USA, Russia, China, NATO countries, as well as Uzbekistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, and Turkmenistan. The article reviews modern technologies, strategies, and tactics, providing recommendations for improving the effectiveness of mountain infantry units.

Анотация: В данной статье анализируется опыт передовых зарубежных стран и государств Центральной Азии в организации и применении горно-стрелковых войск в современных условиях. Рассматривается подготовка и техническое обеспечение горных войск США, России, Китая, стран НАТО, а также Узбекистана, Казахстана, Кыргызстана, Таджикистана и Туркменистана. Проведен анализ современных технологий, стратегий и тактик, даны рекомендации по повышению эффективности горно-стрелковых подразделений.

Kalit so‘zlar: Tog‘- o‘qchi qo‘shinlari, harbiy strategiya, zamonaviy texnologiyalar, Markaziy Osiyo, xalqaro tajriba, harbiy mashg‘ulotlar, razvedka, mudofaa salohiyati.

Keywords: Mountain infantry troops, military strategy, modern technologies, Central Asia, international experience, military training, reconnaissance, defense capability.

Ключевые слова: Горно-стрелковые войска, военная стратегия, современные технологии, Центральная Азия, международный опыт, военные учения, разведка, оборонный потенциал.

Kirish

Tog‘- o‘qchi qo‘shinlari har qanday armiyaning strategik jihatdan muhim

bo‘linmasi bo‘lib, ularning asosiy vazifasi murakkab relefli va tog‘li hududlarda jangovar harakatlarni olib borishdir. Zamonaviy harbiy mojarolar va global xavfsizlik muammolari tog‘- o‘qchi qo‘shinlarning ahamiyatini yanada oshirdi. Ilg‘or xorijiy davlatlarning tajribalarini o‘rganish O‘zbekiston Qurolli Kuchlari uchun ham bu yo‘nalishda islohotlarni amalga oshirishda muhim ahamiyatga ega. -

Tog‘- o‘qchi qo‘shinlarining umumiy tavsifi va ahamiyati Tog‘- o‘qchi qo‘shinlari o‘zining yuqori manevr qobiliyati, maxsus tayyorgarligi va moslashtirilgan texnik jihozlari bilan murakkab relief va iqlim sharoitlarida samarali harakatlana oladi. Tog‘ jangchilari qiyin yo‘llardan o‘tish, balandliklarni egallash va dushman bazalarini aniqlashda yuqori tayyorgarlikka ega. Ularning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: Tog‘li hududlarda mudofaa va hujum operatsiyalarini amalga oshirish; Razvedka va dushman harakatlarini kuzatish; Dushman kommunikatsiyalarini izolyatsiya qilish va zarba berish. Tog‘- o‘qchi qo‘shinlarining ustunligi ularning murakkab sharoitlarda mustaqil ravishda operatsiyalar olib borish qobiliyatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli, zamonaviy armiyalar bu bo‘linmalarga alohida e‘tibor qaratmoqda.

Ilg‘or xorijiy davlatlarning tog‘- o‘qchi qo‘shinlarini tashkil etish va qo‘llash tajribalari

AQSh tajribasi: AQShning 10-G‘arbiy tog‘ piyoda diviziyasi (10th Mountain Division) – tog‘ janglari uchun maxsus tashkil etilgan bo‘linma bo‘lib, asosan Afg‘oniston va Iroqdagi jangovar operatsiyalarda ishtirok etgan. Ushbu diviziya: Maxsus tog‘ tayyorgarlik mashg‘ulotlari; Yengil zirhli texnika va artilneriya; Havodan qo‘llab-quvvatlash uchun vertolyotlar va dronlar bilan jihozlangan. AQShning tog‘ jangchilari shuningdek, tog‘li hududlarda yashash va kurashish uchun maxsus kiyim-kechak va jihozlardan foydalanadi. AQSh armiyasida harbiylarining moral va psixologik holati ham ustuvor ahamiyatga ega bo‘lib, bu ularning jangovar tayyorgarlik darajasini oshiradi.

Rossiya tajribasi: Rossiya Federatsiyasi tog‘- o‘qchi qo‘shinlari tog‘li hududlarda, ayniqsa, Shimoliy Kavkazda muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Rossiyaning tog‘ jangchilari: Maxsus tayyorlangan "G‘arbiy" va "Janubiy" harbiy okruglar tarkibida faoliyat yuritadi; Tog‘- klimat sharoitlariga moslashtirilgan zamonaviy qurollar bilan jihozlangan; Harbiy transport va razvedka dronlari yordamida manevr qilish imkoniyatiga ega. Rossiya qo‘shinlari Suriyadagi operatsiyalarda ham murakkab relefli hududlarda jangovar amaliyotlar olib bordi. Bunda tog‘- o‘qchi qo‘shinlari maxsus muhandislik texnikalari va artilneriya qo‘llab-quvvatlashiga tayanadi.

Xitoy tajribasi: Xitoy Xalq Ozodlik Armiyasining tog‘ jangchilari Tibet va Hindiston bilan chegaradosh hududlarda joylashgan. Xitoy: Tog‘ hududlarida maxsus piyoda brigadalarini tashkil etgan; Zamonaviy qurol-aslahalar va yuqori texnologiyali kommunikatsiya vositalari bilan ta‘minlagan; Ko‘p sonli dronlar va avtomatlashtirilgan razvedka tizimlaridan keng foydalanadi. Xitoy qo‘shinlari tog‘li hududlarda qisqa muddatda harakatlanish va dushmanni tezda zararsizlantirish uchun yuqori darajadagi tayyorgarlikdan o‘tadi.

NATO davlatlari tajribasi: NATOga a‘zo davlatlar, ayniqsa, Italiya va Frantsiya tog‘ jangchilarini rivojlantirishda yetakchilik qilmoqda. Italiya Alp piyoda

bo‘linmalari Alp tog‘larida operatsiyalar olib boradi. Frantsiya maxsus kuchlari tog‘li hududlarda maxsus amaliyotlarni amalga oshiradi. NATOning tog‘ jangchilari hamkorlikda mashg‘ulotlar o‘tkazib, tajriba almashadi.

Zamonaviy texnologiyalar va tog‘-o‘qchi qo‘shinlarini modernizatsiya qilish. Ilg‘or davlatlar tog‘-o‘qchi qo‘shinlarini quyidagi texnologiyalar bilan kuchaytirmoqda: Dronlar va razvedka tizimlari: Dushman harakatlarini aniqlash va zarba berish. Yengil va mobil qurollar: Qisqa va uzoq masofali o‘qotar qurollar.

Aloqa tizimlari: Sun‘iy yo‘ldosh orqali boshqariladigan aloqa tizimlari. Muz va qor sharoitida harakatlanish texnikasi: Snoubord, chang‘i va maxsus texnikalar. Bu texnologiyalar tog‘ jangchilarining manevr qobiliyatini oshiradi va jangovar salohiyatini kuchaytiradi.

Tog‘-o‘qchi qo‘shinlarini rivojlantirishning istiqbollari: Kelajakda tog‘ jangchilarini rivojlantirish quyidagi yo‘nalishlarda davom etadi: Sun‘iy intellekt asosida boshqariladigan jangovar tizimlar; Avtonom transport vositalari va yuk tashish tizimlari; Smart ammunitsiyalar va yuqori aniqlikdagi qurollar; Gibril urush uslublarini qo‘llash.

Markaziy Osiyo davlatlarining tog‘-o‘qchi qo‘shinlarini tashkil etish va qo‘llash tajribalari: Markaziy Osiyo mintaqasi geografik jihatdan ko‘p qirrali va murakkab relefga ega bo‘lib, tog‘li hududlar harbiy strategiya va mudofaa siyosatida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu mintaqada joylashgan davlatlar – O‘zbekiston, Qozog‘iston, Qirg‘iziston, Tojikiston va Turkmaniston o‘z tog‘-o‘qchi qo‘shinlarini hududiy xususiyatlarga mos ravishda rivojlantirmoqda.

O‘zbekiston tajribasi: O‘zbekiston Qurolli Kuchlari tog‘li hududlarda harakat qilish uchun maxsus tayyorlangan bo‘linmalarga ega. Tog‘li hududlar, ayniqsa, Surxondaryo, Farg‘ona vodiysi va Toshkent viloyatlarida joylashgan bo‘linmalarda quyidagi yondashuvlar qo‘llaniladi: Maxsus tayyorgarlik: Tog‘li va murakkab relefda jangovar mashg‘ulotlar muntazam o‘tkaziladi. Zamonaviy texnikalar: Yengil zirhli texnika, aloqaning ishonchli vositalari va dronlar bilan ta‘minlash yo‘lga qo‘yilgan. Hamkorlik mashg‘ulotlari: Xalqaro harbiy mashg‘ulotlarda qatnashish orqali tajriba almashiladi (masalan, Rossiya va Xitoy bilan qo‘shma mashg‘ulotlar).

Qozog‘iston tajribasi: Qozog‘istonning geografik joylashuvi, ayniqsa sharqiy va janubiy hududlardagi tog‘li massivi, tog‘-o‘qchi qo‘shinlarning rivojlanishini taqozo etadi. Qozog‘iston Qurolli Kuchlari: "Janubiy" harbiy okrugi tarkibida tog‘ jangchilari tayyorlanadi; "Sarbaz" va "Aybyn" kabi harbiy o‘yinlar orqali maxsus tayyorgarlik kuchaytiriladi; NATO bilan hamkorlikda tinchlikparvar va maxsus operatsiyalar tajribasidan foydalaniladi.

Qirg‘iziston tajribasi: Qirg‘izistonning geografik hududi tog‘lar va balandliklardan iborat bo‘lib, bu mamlakatda tog‘-o‘qchi qo‘shinlarining rivojlanishini tabiiy holatga aylantirgan. Qirg‘iziston: Maxsus bo‘linmalar orqali tog‘li hududlarda jangovar amaliyotlarni muvaffaqiyatli olib boradi; Rossiya bilan harbiy hamkorlik asosida tog‘ jangchilari tayyorlanadi; "Issiqko‘l" poligonida doimiy mashg‘ulotlar o‘tkazadi.

Tojikiston tajribasi: Tojikiston tog‘li hududlari va xavfsizlik tahdidlari sababli tog‘-o‘qchi qo‘shinlarni rivojlantirishga alohida e‘tibor qaratadi. Rus-Tojik qo‘shma harbiy bazasi tog‘ jangchilarini tayyorlashda muhim rol o‘ynaydi. Tog‘li hududlarda

qo'shma mashg'ulotlar (Rossiya, Xitoy bilan) muntazam tashkil etiladi. Xavfsizlikni ta'minlash uchun chegara hududlarida tog' jangchilari joylashtirilgan.

Turkmaniston tajribasi: Turkmaniston neytral davlat bo'lsa-da, murakkab relefga ega bo'lgan hududlarda mudofaa salohiyatini mustahkamlashga e'tibor qaratadi. Tog'li hududlarda maxsus qo'riqlash bo'linmalari tashkil etilgan. Ichki xavfsizlik va chegara mudofaasi uchun tog' jangchilari tayyorlanadi.

Xulosa va tavsiyalar

Ilg'or xorijiy davlatlarning tajribasi shuni ko'rsatadiki, tog'-o'qchi qo'shinlarning samaradorligini oshirish uchun: Maxsus tayyorgarlik dasturlarini joriy qilish; Texnik va texnologik jihozlashni kuchaytirish; Tog'li hududlarga mos strategiya va taktika ishlab chiqish zarur. Bu yo'nalishdagi islohotlar O'zbekiston Qurolli Kuchlarining jangovar salohiyatini sezilarli darajada oshiradi.

Xulosa Markaziy Osiyo davlatlari o'z hududlarining geografik va strategik xususiyatlarini hisobga olgan holda tog'-o'qchi qo'shinlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Ular: Maxsus tayyorgarlik va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish; Xalqaro harbiy mashg'ulotlarda ishtirok etish orqali tajriba almashish; Hududiy xavfsizlikni ta'minlash uchun tog' jangchilarini samarali joylashtirishga alohida ahamiyat berishmoqda. Bu tajribalar mintaqada xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. U.S. Army Field Manuals.
2. Российская армия: структура и вооружение.
3. China's Military Strategy, 2020.
4. NATO Mountain Warfare Doctrine.